

3.3. Dự thảo Tuyên bố giá trị nổi bật toàn cầu

Tóm tắt sơ lược

Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà nằm ở phía Đông Bắc Việt Nam, cách thủ đô Hà Nội 165km về phía đông, có tổng diện tích khu vực đề cử di sản thế giới là 65.650 ha với 1.133 hòn đảo, được bao quanh bởi vùng đệm có diện tích 34.140 ha. Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà bao gồm 02 khu vực chính là:

- Vịnh Hạ Long thuộc thành phố Hạ Long, tỉnh Quảng Ninh được UNESCO công nhận là Di sản Thiên nhiên Thế giới năm 1994 và năm 2000 (tiêu chí vii và viii) có diện tích khu vực di sản thế giới là 43.400 ha với 775 hòn đảo.
- Quần đảo Cát Bà thuộc huyện Cát Hải, thành phố Hải Phòng bao gồm khu dự trữ sinh quyển Cát Bà, Vườn quốc gia Cát Bà có diện tích khu vực đề cử di sản thế giới là 22.250 ha với 358 hòn đảo, trong đó có đảo Cát Bà (còn gọi là đảo Ngọc) là phần diện tích quan trọng nhất của huyện Cát Hải.

Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà là một mẫu hình tuyệt vời về karst trưởng thành trong điều kiện nhiệt đới ẩm. Giá trị nổi bật của khu Di sản này là dạng địa hình đá vôi karst bị biển làm ngập chìm với vô số tháp đá vôi hùng vĩ và những nét đặc trưng của quá trình xói mòn chân đảo như các ngân nước biển cổ và hiện đại, các hang hàm ếch, tạo nên cảnh quan thiên nhiên hết sức kỳ thú.

Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà còn là mẫu hình nổi bật nhất và rộng lớn nhất về địa hình karstdạng tháp bị biển xâm thực và là một trong những khu vực quan trọng nhất trên thế giới về cảnh quan karstdạng tháp (tower karst hoặc Phong Lữ) và cảnh quan karstdạng cụm đỉnh - lũng kín (peak - cluster depression hoặc Phong tùng). Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà chứa đựng những nét đặc trưng của cảnh quan karstdạng cụm đỉnh - lũng kín là các thung lũng dạng tuyến nay bị ngập nước biển (còn gọi là tùng) hoặc các trũng karstkín nay bị ngập nước biển để trở thành “áng”. Hang động là một trong những nét đặc trưng nổi bật về địa chất của khu di sản với ba loại hang động chính: hang ngầm cổ, hang nền karstcổ và hang hàm ếch. Đây cũng là khu vực thể hiện đầy đủ các quá trình hình thành Karst trên quy mô lớn và minh chứng cho một giai đoạn dài về quá trình tiến hóa địa chất.

Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà là mẫu hình tốt nhất về tập trung cao của các hệ sinh thái Nhiệt đới, Cận nhiệt đới điển hình vượt trội so với các khu vực khác của Châu Á như hệ sinh thái đảo đá vôi điển hình lớn nhất vùng Châu Á, rừng mưa nhiệt đới nguyên sinh rộng lớn trên đảo đá vôi, rừng ngập mặn, san hô, vùng triều, nơi chiếm 1/3 số lượng hồ nước mặn trên thế giới. Do quần đảo nằm cách biệt đất liền, nên trong quá trình 18000 năm lịch sử phát triển vẫn bảo tồn và phát triển các loài đặc hữu, quý hiếm có giá trị toàn cầu, trong đó có Voọc Cát Bà là loài đặc hữu phân bố duy nhất ở Cát Bà.

Lý do chọn tiêu chí

Tiêu chí vii: Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà đều là một mẫu hình tuyệt vời về karsttrưởng thành trong điều kiện nhiệt đới ẩm. Giá trị nổi bật của khu Di sản này là dạng địa hình đá vôi karstbị biển làm ngập chìm với vô số tháp đá vôi hùng vĩ và những nét đặc trưng của quá trình xói mòn ven bờ như các mái vòm, hang động,

tạo nên cảnh quan thiên nhiên hết sức kỳ thú. Năm 1994, Vịnh Hạ Long được ghi vào Danh mục Di sản Thiên nhiên Thế giới với giá trị ngoại hạng về mặt thẩm mỹ. Sự tương đồng về giá trị thẩm mỹ của Quần đảo Cát Bà so với Vịnh Hạ Long được thể hiện qua các dạng địa hình đá vôi karst bị biển làm ngập chìm với hàng trăm tháp đá vôi hùng vĩ bao phủ bởi rừng mưa nhiệt đới nguyên sinh trên đảo đá vôi rộng lớn nổi bật trên nền nước trong xanh tạo nên cảnh quan thiên nhiên hết sức kỳ vĩ tương tự Vịnh Hạ Long.

Tiêu chí viii: Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà còn là mẫu hình nổi bật nhất và rộng lớn nhất về địa hình karst dạng tháp bị biển xâm thực và là một trong những khu vực quan trọng nhất trên thế giới về địa hình karst fenglin (hình tháp) và fengcong (hình chóp). Một trong những nét đặc trưng của địa hình karst fengcong là các hồ kín rộng lớn, các áng bị ngập chìm, một số hồ chỉ xuất hiện khi thủy triều lên. Hang động cũng là một trong những nét đặc trưng nổi bật về địa chất của khu Di sản với ba loại hang động chính: hang ngầm cổ, hang nền karst cổ và hang hàm ếch. Đây cũng là khu vực thể hiện đầy đủ các quá trình hình thành karst ở trên quy mô lớn và minh chứng cho một giai đoạn dài về quá trình tiến hóa địa chất. Quần đảo Cát Bà cũng là mẫu hình nổi bật về địa hình karst dạng tháp bị biển xâm thực và là một trong những khu vực quan trọng về địa hình karst fenglin và fengcong với nét đặc trưng của địa hình karst fengcong là các hồ kín rộng lớn như Áng Vem, các áng bị ngập chìm (Áng Thảm), một số hồ chỉ xuất hiện khi thủy triều lên (Áng Tối, Áng Sáng). Một trong những nét đặc trưng nổi bật về địa chất của Quần đảo Cát Bà với 20 hang động như các hang ngầm cổ, hang nền karst ở cổ và hang hàm ếch. Đây cũng là khu vực thể hiện đầy đủ các quá trình hình thành karst trên quy mô lớn và minh chứng cho một giai đoạn dài về quá trình tiến hóa địa chất, địa mạo.

Tiêu chí ix: Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà là mẫu hình tốt nhất về tập trung cao của các hệ sinh thái đảo đá vôi Nhiệt đới, Cận nhiệt đới điển hình như rừng mưa nhiệt đới nguyên sinh rộng lớn trên đảo đá vôi, rừng ngập mặn, các hang động, hồ nước mặn, vùng triều, san hô... Tại đây diễn tả quá trình biển tiến làm ngập chìm các trũng karst, hình thành trong một khung cảnh rộng lớn, tính phức tạp và với mức độ giao thoa giữa đảo karst và biển. Đại diện là các trũng fengcong của karst Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà, từ các trũng karst dốc đứng với các cánh rừng gió mùa nguyên sinh cho tới các hồ biển đang dần dần hòa nhập vào biển khơi. Không nơi nào trên thế giới có được quá trình như vậy. Một quá trình minh họa cực rõ nét toàn bộ các giai đoạn biển tiến lặp đi lặp lại ở khắp khu vực karst Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà và sự biến đổi môi trường khác nhau liên quan tới quá trình biển tiến này thể hiện giá trị nổi bật toàn cầu theo tiêu chí ix. Trong rất nhiều mẫu hình ở đây, thể hiện sinh động một quá trình từ khi bắt đầu cho tới khi kết thúc quá trình biển tiến và các quá trình tạo sơn. Sự đa dạng cao của các hệ sinh thái, đặc biệt 1/3 số hồ nước mặn của thế giới tập trung ở Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà là giá trị nổi bật toàn cầu và cũng là nơi dự trữ, hình thành các loài mới di nhập vào các vùng biển bao quanh.

Tiêu chí x: Tại Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà là trung tâm đa dạng cao của thế giới, đã phát hiện được 4.910 loài thực vật, động vật, kể cả trên cạn và dưới biển.

Trong đó, sinh vật trên cạn 2.752 loài chiếm 56% tổng số loài, sinh vật thủy sinh 2.158 loài (có 11 loài cá nước ngọt), chiếm 44%. Có tới 251 loài nằm trong danh mục sách Đỏ của Việt Nam và IUCN (198 loài nằm trong danh mục Đỏ của IUCN). Đặc biệt loài Voọc Cát Bà được đưa vào danh sách 1 trong số 25 loài Linh trưởng bị đe dọa cao nhất thế giới, cần bảo vệ khẩn cấp và là loài có giá trị toàn cầu về bảo tồn. Mức độ đa dạng sinh học cao, có nhiều loài quý hiếm có giá trị bảo tồn toàn cầu, cùng với trên 51 loài đặc hữu và có tiềm năng đặc hữu chứng minh khả năng đáp ứng của Di sản Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà theo tiêu chí đa dạng sinh học.

Tuyên bố về tính toàn vẹn

Tất cả các yếu tố cần thiết thể hiện đầy đủ các giá trị nổi bật toàn cầu của Di sản Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà đều nằm trong khu vực di sản đề cử và được bảo vệ bởi một vùng đệm bao quanh. Di sản nằm trong khu vực diễn ra các hoạt động du lịch, giao thông cảng biển, đánh bắt hải sản và các hoạt động dân sinh khác của cộng đồng dân cư đang sinh sống và kinh doanh trên biển và quần đảo. Tuy nhiên, những hoạt động này hiện được kiểm soát và quản lý chặt chẽ. Do đó, cảnh quan thiên nhiên, các giá trị thẩm mỹ, địa chất, địa mạo, đa dạng sinh học và những nét đặc trưng tiêu biểu như các đảo đá, hang động trong khu di sản vẫn được duy trì và bảo tồn nguyên vẹn.

Yêu cầu về công tác bảo vệ và quản lý

Trên bình diện quốc tế, Vịnh Hạ Long được UNESCO công nhận Di sản Thiên nhiên Thế giới năm 1994 và 2000, Quần đảo Cát Bà được UNESCO công nhận Khu Dự trữ sinh quyển thế giới năm 2004. Trên bình diện quốc gia, Chính phủ Việt Nam đã xếp hạng Vịnh Hạ Long là Danh lam thắng cảnh cấp quốc gia năm 1962 và cấp quốc gia đặc biệt năm 2009; Quần đảo Cát Bà được công nhận là Vườn quốc gia năm 1986, Khu bảo tồn biển năm 2003 và được xếp hạng Danh lam thắng cảnh cấp quốc gia đặc biệt năm 2013. Theo đó, Vịnh Hạ Long - Quần đảo Cát Bà được bảo vệ hiệu quả thông qua các luật có liên quan của Nhà nước và các Nghị định của Chính phủ như: Luật Di sản văn hóa, Luật Đa dạng sinh học, Luật Lâm nghiệp, Luật Du lịch, Luật Bảo vệ môi trường, Luật Thủy sản, Luật Giao thông đường thủy nội địa, Luật tài nguyên, môi trường biển và hải đảo. Trên cơ sở các luật đó, mọi hoạt động diễn ra trong khu vực Di sản mà có tác động tới giá trị của Di sản cần có sự thông qua của Bộ Văn hóa, Thể Thao và Du lịch và các Bộ ngành liên quan.

Vịnh Hạ Long được trực tiếp bảo vệ, quản lý bởi Ban quản lý Vịnh Hạ Long, đồng thời, Quần đảo Cát Bà được bảo vệ, quản lý bởi Ban quản lý Di sản thiên nhiên Quần đảo Cát Bà (mà nguồn nhân lực chính là Ban quản lý Vườn quốc gia Cát Bà, Ban quản lý Khu Dự trữ sinh quyển Quần đảo Cát Bà, Ban quản lý các Vịnh thuộc Quần đảo Cát Bà). Các đơn vị này căn cứ vào chức năng nhiệm vụ được giao và các quy định của pháp luật Việt Nam và quốc tế có liên quan để triển khai, thực hiện các hoạt động quản lý, bảo vệ di sản. Ngoài ra, công tác quản lý thường xuyên di sản còn có sự tham gia, phối hợp tích cực của các cấp, các ngành có liên quan và cộng đồng địa phương nhằm giám sát các hoạt động văn

hóa, kinh tế - xã hội diễn ra tại khu di sản, giữ vững giá trị nổi bật toàn cầu, duy trì tính toàn vẹn của di sản. Các hoạt động kinh tế - xã hội tại khu di sản được quy định rõ ràng và được giám sát, quản lý chặt chẽ, hiệu quả. Công tác quản lý và bảo tồn Di sản còn được tăng cường thông qua các quy định, quy hoạch tổng thể và các kế hoạch hành động của tỉnh Quảng Ninh, thành phố Hải Phòng, như: Quy định về quản lý tàu thuyền du lịch, nạo vét bùn thải, lấn biển, đổ thải, quản lý dân cư, nhà bè, tổ chức tuyên truyền giáo dục, nâng cao nhận thức cộng đồng về công tác bảo tồn Di sản. Ngoài ra còn có các quy hoạch cụ thể về bảo vệ môi trường, phát triển và quản lý du lịch, các quy hoạch bảo tồn, đặc biệt là Quy hoạch tổng thể bảo tồn và phát huy giá trị Di sản Thiên nhiên Thế giới Vịnh Hạ Long đến năm 2020 đã được Chính phủ phê duyệt và Kế hoạch quản lý tổng thể khu Di sản Thiên nhiên Vịnh Hạ Long giai đoạn 2010 - 2015 được Ủy ban nhân dân tỉnh Quảng Ninh phê duyệt năm 2010 và giai đoạn 2017 - 2021 được Ủy ban nhân dân tỉnh Quảng Ninh phê duyệt năm 2017. Kế hoạch quản lý tổng thể khu Dự trữ sinh quyển Quần đảo Cát Bà, Quy hoạch tổng thể bảo tồn, quản lý và phát huy giá trị Vườn Quốc Gia Cát Bà đến năm 2020 đã được Ủy ban nhân dân thành phố Hải Phòng phê duyệt, Dự án bảo tồn quần thể Voọc Cát Bà được các tổ chức thế giới đặc biệt quan tâm. Những định hướng dài hạn cho công tác quản lý di sản tập trung vào các vấn đề: bảo đảm nguyên vẹn giá trị cảnh quan thiên nhiên, giá trị địa chất, địa mạo và môi trường của di sản. Tiếp tục hoàn thiện cơ chế chính sách; quản lý giám sát chặt chẽ các hoạt động kinh tế - xã hội; ứng dụng khoa học công nghệ vào quản lý di sản; tăng cường nghiên cứu làm rõ các giá trị của di sản; nâng cao năng lực quản lý di sản; giáo dục ý thức cộng đồng, thu hút họ cùng tham gia quản lý và bảo vệ di sản.